

คำวินิจฉัยของ นายมงคล สระแก้ว ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๒/๒๕๔๕

วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๔๕

เรื่อง สมาชิกภาพของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทย

ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องของนายประแส มงคลศิริ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคณะจำนวน ๑๑๘ คน ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ ว่า สมาชิกภาพของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทย สิ้นสุดลง เนื่องจากขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) ประกอบมาตรา ๑๑๘ วรรคหนึ่ง (๔) หรือไม่ โดยมีข้อเท็จจริงตามคำร้องสรุปได้ดังนี้

๑. ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคต้นตระกูลไทยซึ่งมีนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ เป็นหัวหน้าพรรค รวมเข้ากับพรรคชาติไทย ที่เป็นพรรคการเมืองหลัก เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๘ ตามคำวินิจฉัยของรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๔๘ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๗๒ และมาตรา ๗๓ กำหนดกรณีที่มีการรวมพรรคการเมืองหนึ่งเข้าเป็นพรรคเดียวกับพรรคการเมืองที่เป็นหลัก ให้สมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้นและให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปยังพรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ดังนั้น นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ย่อมมีฐานะเป็นสมาชิกของพรรคชาติไทยตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง คือวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๘

๒. วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๘ ซึ่งเป็นวันสมัครรับเลือกตั้งที่พรรคชาติไทยได้ยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีรายชื่อ นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ เป็นผู้สมัครในลำดับที่ ๖ ของบัญชีรายชื่อดังกล่าว และต่อมาภายหลังการเลือกตั้ง ได้มีประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคชาติไทยซึ่งการดำเนินการดังกล่าว ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๗๒ และมาตรา ๗๓ เนื่องจากการเป็นสมาชิกพรรคชาติไทยของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ไม่ครบกำหนดเก้าสิบวัน ทำให้ไม่มีคุณสมบัติที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็น

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้นสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ จึงสิ้นสุดลง

๓. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗๒ และมาตรา ๗๓ ได้กำหนดให้สมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น และให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ซึ่งหากพิจารณาตามเจตนารมณ์และถ้อยคำตามตัวอักษรของบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวแล้ว ย่อมเห็นได้ว่าสมาชิกของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปจะไปเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองใหม่ที่เข้าไปรวมได้ก็ต่อเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรค จึงต้องเริ่มนับระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ซึ่งตนประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้ง ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งมิฉะนั้นนับบทบัญญัติและเจตนารมณ์ในมาตรา ๑๐๗ (๔) ของรัฐธรรมนูญที่ว่า “การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดี่ยวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน” ย่อมไร้สภาพและไม่มีผลบังคับโดยปริยาย

หากเปรียบเทียบกรณีการรวมพรรคการเมืองเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ตามบทบัญญัติในมาตรา ๗๑ และมาตรา ๗๒ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองใหม่หรือเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งย่อมเห็นได้ชัดเจนว่าการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองใหม่ หรือการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองใหม่ซึ่งตนประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้ง จะต้องนับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเป็นต้นไป

๔. การประกาศให้บุคคลใดเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใด เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ และมาตรา ๓๗ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ แสดงว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้วว่า นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ มีคุณสมบัติครบถ้วนไม่ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ฯ แต่อย่างไรก็ตาม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ทั้ง ๑๑๘ คน ได้โต้แย้งว่าประกาศดังกล่าวที่ประกาศให้นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคชาติไทยนั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) ไม่มีผลบังคับได้ตามกฎหมายซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยและเพิกถอนประกาศและมติใด ๆ ของคณะกรรมการการเลือกตั้งอันมิชอบด้วยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้

๕. ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ตรวจสอบลายมือชื่อของผู้เสนอคำร้องแล้วเห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร่วมลงชื่อถูกต้องจำนวน ๑๑๘ คน ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ แล้ว ประธานสภาผู้แทนราษฎรจึงส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทยสิ้นสุดลง เนื่องจากขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๗ (๔) ประกอบมาตรา ๑๑๘ วรรคหนึ่ง (๔) ของรัฐธรรมนูญ

นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ (ผู้ถูกร้อง) ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๘ สรุปว่า

๑. ผู้ถูกร้องรับว่า พรรคต้นตระกูลไทยได้มีการประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๗ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ และมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบให้รวมพรรคต้นตระกูลไทยกับพรรคชาติไทย โดยให้พรรคชาติไทยเป็นหลักในการดำเนินการทางการเมือง และพรรคชาติไทยได้มีการประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๗ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ และมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบให้รวมพรรคต้นตระกูลไทยเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ นายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทยและนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ หัวหน้าพรรคต้นตระกูลไทย ได้ลงลายมือชื่อร่วมกันในหนังสือเพื่อแจ้งการรวมพรรคการเมืองทั้งสองต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง และศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยสั่งให้มีการยุบพรรคต้นตระกูลไทยรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๘ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๔๘

๒. คุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) บัญญัติว่า “เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน” เจตนารมณ์ของสภาร่างรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ดังกล่าว

ก็เพื่อต้องการแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีตกับบรรดานักการเมืองที่มีการเปลี่ยนการสังกัดพรรคการเมืองตลอดเวลาจนถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง และต้องการเสริมสร้างพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็ง รวมทั้งมีอำนาจเหนือนักการเมืองหรือผู้ที่ที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้หลังจากที่ได้มีบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว ผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเปลี่ยนสังกัดพรรคไปมาจนถึงวันสมัครรับเลือกตั้งดังเช่นในอดีตไม่ได้อีกต่อไป โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน และหลักเกณฑ์นี้ใช้บังคับสำหรับบุคคลทั่วไปที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามปกติ

สำหรับสภาพของสมาชิกพรรคการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรณียุบพรรคการเมืองนั้น ในปัจจุบันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งอยู่ตลอดเวลาเพื่อรักษาสมาชิกภาพของความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ แต่เมื่อเกิดกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นสังกัดอยู่ ย่อมมีผลให้สมาชิกผู้นั้นขาดจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งไม่มีพรรคการเมืองที่ตนเคยสังกัดอยู่อีกต่อไป ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๗ (๕) ได้บัญญัติเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการขาดจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเปรียบเสมือนข้อยกเว้นจากคุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๑๐๗ (๔) โดยการให้ความคุ้มครองสมาชิกภาพของความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ด้วยการให้เวลาแก่สมาชิกผู้นั้นเป็นระยะเวลาหกสิบวัน ในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่น กล่าวคือ หากสมาชิกผู้นั้นไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งก็ต้องพ้นสมาชิกภาพจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ส่วนกรณีรวมพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ฯ ได้บัญญัติผลของการรวมพรรคการเมืองเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ไว้ในมาตรา ๗๒ และบัญญัติผลของการรวมพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลักไว้ในมาตรา ๗๓ ซึ่งให้นำมาตรา ๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยมาตรา ๗๒ บัญญัติเกี่ยวกับสภาพและสิทธิของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกพรรคการเมืองไว้ดังนี้ คือ (๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น หรือ

(๒) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองอื่น (ในกรณีที่อาจเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง) (๓) สมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น (๔) ให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง

ผลของการรวมพรรคการเมืองตั้งแต่สองพรรคขึ้นไป ตามมาตรา ๗๒ และมาตรา ๗๓ มิได้นำเฉพาะสมาชิกพรรคการเมืองของทั้งสองพรรคมาอยู่พรรคเดียวกันเพียงอย่างเดียว แต่กฎหมายยังได้บัญญัติให้รวมทั้งบรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ หรือพรรคการเมืองที่เป็นหลัก ย่อมหมายความว่า บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมเคยมีอยู่อย่างไร ก็จะต้องนำมาผนวกหรือโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่หรือพรรคการเมืองที่เป็นหลักด้วย ดังนั้น “สิทธิ” ของสมาชิกพรรคการเมืองเดิมที่มีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงต้องโอนตามมาด้วย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ฯ มาตรา ๗๒

ฉะนั้น กรณีของผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกและหัวหน้าพรรคต้นตระกูลไทยมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ ซึ่งมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในคราวเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ในนามของพรรคต้นตระกูลไทยอยู่แล้ว เมื่อพรรคต้นตระกูลไทยมายุบรวมกับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก (ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๘) สิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องจึงต้องโอนตามมาด้วย ผู้ถูกร้องจึงมีสิทธิเสมือนหนึ่งอยู่ในพรรคการเมืองเดิม แต่เหตุที่ผู้ถูกร้องต้องมาสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในนามพรรคชาติไทย ก็เนื่องจากพรรคต้นตระกูลไทยได้ถูกยุบรวมกับพรรคชาติไทย อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติมาตรา ๗๒ ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกร้อง มิให้เสียไปอันเนื่องมาจากการรวมพรรคต้นตระกูลไทยเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นหลัก

๓. สิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของสมาชิกพรรคการเมืองที่รวมเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก ก็เคยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการการเลือกตั้งมาแล้ว โดยพิจารณาจากประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ลงนามโดย

พลตำรวจเอก วาสนา เพิ่มลาภ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง และเป็นนายทะเบียนพรรคการเมือง และกรรมการการเลือกตั้งอีก ๔ คน ได้ประกาศรายชื่อพรรคการเมือง และรายชื่อผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ รวมทั้งสิ้น ๑๐๐ คน ซึ่งมีชื่อของผู้ถูกร้องอยู่ในบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทย ลำดับที่ ๖

๔. ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีคำวินิจฉัย กรณียุบพรรคเพื่อรวมเข้ากับพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นพรรคการเมืองหลักแล้ว คือ คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๔๕ เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคความหวังใหม่เพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก คำวินิจฉัยที่ ๕๗/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๗ เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติพัฒนาเพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก และคำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๘ เรื่อง นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคตันตระกุลไทยเพื่อรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก ทั้งนี้ ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดต้องพ้นจากสมาชิกภาพในทันที หรือต้องไปสมัครเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่เป็นพรรคการเมืองหลักเพียงพรรคเดียว นับถึงวันรับสมัครเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) แต่อย่างใด

อนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ฯ มาตรา ๓๗ ดังนั้น จึงถือได้ว่า ผู้ถูกร้องได้ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามใด ๆ จากคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

กล่าวโดยสรุปผู้ถูกร้องเห็นว่า ปัญหาตามคำร้องมิได้เป็นปัญหาสาธารณะหรือปัญหาข้อกฎหมายแต่อย่างใด เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๔๕ และคำวินิจฉัยที่ ๕๗/๒๕๔๗ ไว้แล้ว เมื่อมีการยุบรวมพรรคการเมือง สมาชิกภาพของความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมาชิกภาพของความเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ตลอดจนบรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคความหวังใหม่ และสมาชิกของพรรคชาติพัฒนา ต้องโอนเข้ามาเป็นของพรรคไทยรักไทยทั้งหมด สมาชิกของพรรคความหวังใหม่และสมาชิกของพรรคชาติพัฒนาต่างเข้ามาเป็นสมาชิกของพรรคไทยรักไทย

ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกพรรคการเมืองไม่มีใครต้องพ้นจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔)

ดังนั้น ผู้ถูกร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดให้ยกคำร้อง เนื่องจากผู้ถูกร้องมีคุณสมบัติครบถ้วน และไม่มีลักษณะต้องห้ามในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทย ในคราวเลือกตั้งวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีหนังสือยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองว่า กรณีนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งได้เคยมีมติในการประชุมครั้งที่ ๑๒๔/๒๕๔๗ เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๔๗ กรณีพรรคชาติพัฒนาหาหรือการรวมพรรคการเมือง โดยที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติโดยคะแนนเสียงข้างมากวินิจฉัยว่า การยุบรวมพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นพรรคการเมืองหลัก ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ๗ มาตรา ๗๓ ประกอบมาตรา ๗๒ นั้น ควรนับระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองต่อเนื่อง ดังนั้น กรณีของการยุบรวมพรรคต้นตระกูลไทยรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก ซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับการยุบรวมพรรคชาติพัฒนารวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก จึงต้องนับระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองต่อเนื่องกัน ประกอบกับคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบหลักฐานการสมัคร คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ๗ มาตรา ๓๖ ประกอบมาตรา ๓๗ แล้ว ปรากฏว่าผู้ถูกร้องมีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๗/๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๘ ให้ผู้ถูกร้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ลำดับที่ ๖ ของพรรคชาติไทย

ข้อกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

มาตรา ๕๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗)

(๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๑) หรือมาตรา ๑๓๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๐๗ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา

(๔) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน

มาตรา ๑๑๘ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

- (๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๗

ฯลฯ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๗๒ เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๗๑ แล้วให้นายทะเบียนดำเนินการตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากันเป็นอันยุบไป โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น หรือเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองอื่นในกรณีที่สามารถเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง และสมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่

ที่จัดตั้งขึ้น และให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งการยุบและการรวมพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๗๓ ในกรณีที่การรวมพรรคการเมืองเป็นการรวมพรรคการเมืองหนึ่งหรือหลายพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก ให้พรรคการเมืองที่จะรวมกันขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมือง

เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่จะรวมกันทุกพรรคการเมืองร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียน และให้นายทะเบียนดำเนินการตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักนั้นยุบไปนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งและให้นำมาตรา ๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

พิเคราะห์แล้ว ประเด็นต้องวินิจฉัยมีว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) ที่บัญญัติคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ว่า เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน กรณีการยุบรวมพรรค จะต้องนับเวลาการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองก่อนรวมเข้าด้วยได้หรือไม่ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) ได้บัญญัติคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ว่า เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ซึ่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวมิได้บัญญัติถึงการนับระยะเวลาของการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง กรณีการยุบรวมพรรคการเมือง หรือการโอนความเป็นสมาชิกพรรคการเมืองแต่อย่างใด บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีความมุ่งหมายใช้บังคับกับบุคคลทุกคนที่ เป็นผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีเจตนารมณ์เพื่อมิให้มีการย้ายพรรคกันง่ายเกินไป ซึ่งมีผลกระทบต่อความมีเอกภาพของพรรคการเมือง และป้องกันมิให้มีการซื้อเสียง ขายสิทธิ และขายพรรค ซึ่งเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งในการปฏิรูประบบการเมืองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๗๒ และมาตรา ๗๓ ซึ่งออกตามความรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๘ นั้น บัญญัติไว้แต่เฉพาะ บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมนั้นที่โอนไปเป็นของ พรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ส่วนการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองเดิม ไม่ได้โอนไปยังพรรคการเมืองใหม่แต่อย่างใดเพราะบทบัญญัติดังกล่าวบัญญัติว่า สมาชิกพรรคการเมืองเดิม เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น จึงเห็นได้ว่าการโอนนั้นใช้บังคับเฉพาะบรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมนั้น ไม่ใช่บังคับกับการเป็นสมาชิกของ พรรคการเมืองเดิมแต่อย่างใด ดังนั้น การนับระยะเวลาการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองเดิมที่เป็น สมาชิกพรรคการเมืองใหม่ จึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบรวมพรรค จะนับระยะเวลา ที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดิมนั้นรวมเข้ากับระยะเวลาที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ไม่ได้

ดังนั้น การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของผู้ถูกร้องที่เป็นสมาชิกของพรรคชาติไทยจึงเริ่มนับใหม่ ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบรวมพรรคต้นตระกูลไทยรวมเข้ากับพรรคชาติไทย คือ ตั้งแต่วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป เมื่อนับถึงวันที่ผู้ถูกร้องสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๔ แล้ว ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกพรรคชาติไทยเพียงวันเดียวเท่านั้น ที่ผู้ถูกร้อง อ้างว่าศาลรัฐธรรมนูญได้สั่งยุบรวมพรรคชาติพัฒนาเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก ไม่มีสมาชิกพรรคชาติพัฒนาที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องพ้นจากสมาชิกภายในทันทีนั้น ข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวไม่เหมือนกับคดีนี้ เพราะศาลรัฐธรรมนูญได้สั่งยุบรวมพรรคชาติพัฒนาในวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๗ สมาชิกพรรคชาติพัฒนาจึงเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยที่ไปรวมครบเก้าสิบวัน ก่อนวันสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๔ ข้ออ้างของผู้ถูกร้อง ฟังไม่ขึ้น ผู้ถูกร้องจึงขาดคุณสมบัติการเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกภาพของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๘ วรรคหนึ่ง (๔)

อาศัยเหตุผลข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า นายชววิทย์ กมลวิศิษฎ์ ผู้ถูกร้อง ขาดคุณสมบัติการเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) สมาชิกภาพของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๘ วรรคหนึ่ง (๔)

นายมงคล สระฐาน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ